

Masarykova univerzita

Lyričtí realisté

zpracovala:

Helena Mariašová 413 680

Srbská literatura III

V Brně dne 16. 12. 2014

Příležitosti v próze jsou poněkud odlišné od těch v poezii a kritice. Zatímco se poezie přibližuje k zahraničním vlivům, próza ještě dlouho zůstává tvrdě svázaná s domácí půdou a dřívější narativní tradicí. Realismus od Ignjatovičova *Milana Narandžiće* až do Stankovičovy *Nečiste krvi* prošel ve svém vývoji třemi etapami - romantická, klasicko-realistická a moderní. Do poslední fáze spadají autoři Ivo Ćipiko, Petar Kočić, Svetozar Ćorović či Borislav Stanković. Tito autoři se objevují na přelomu 19. a 20. století. Svá hlavní díla publikují v prvním desetiletí 20. století. Lyrickými realisty je nazval Jovan Skerlić. Tento název nejlépe vyjadřuje jejich postavení - z jedné strany jsou to následovníci realistické tradice, z druhé strany jsou to spisovatelé, kteří otevírají nové cesty srbské moderní prózy.

IVO ĆIPIKO (1867-1923)

Ivo Ćipiko se narodil v městě Novi Kaštel v Dalmácii. Vlastním rozhodnutím se stal Srbem. Stejně jako jeho krajan Matavulja, Ivo Ćipiko ukázal dalmatinský život, nebo spíše dvě dalmatinské oblasti, které jsou geograficky i kulturně silně kontrastní – Primorje a Zagorje. Jeho literární dílo není příliš obsáhlé. Napsal několik povídkových sbírek – *Kraj mora*, *Primorske duše* (1899), *Sa jadranskih obala* (1900), dva romány – *Za kruhom* (1904) a *Pauci* (1909). Je také autorem dramatu *Na granici* (1910). V jeho sbírkách i románech se objevuje sociální tematika, která je typická pro srbský realismus, jehož je Ćipiko výrazným protagonistou. Ukazuje život dalmatinských rolníků, jejich zuřivý boj za chleba či holý život, zaměstnavatele, kteří využívají rolnické síly spíše jako zvířecí než lidské, poukazuje na jejich lhostejnost vůči utrpení dělníků. Líčí boj s lichváři, rakouskými byrokraty, vlastníky půdy a mnohé další těžké životní situace. Sociální tematika je u Ćipika spojena s jeho osobní filozofií života, nemá rád omezování, které diktuje lidem měšťanská morálka. Pravý život je podle jeho filozofie v souladu s přírodou, vše ostatní je lež. Morální ideály shledává v „přírodním člověku“, který odolává pokrytectví buržoazní společnosti. V jeho dílech jsou rozpoznatelné prvky panteismu a sociálního realismu. Jeho oblíbeným motivem je moře a láska.

Jeho román *Pauci* byl Skerlićem nazván novým sociálním románem. V tomto románu se zabývá tématem lichvy. Lichvář se podobá obrovskému zelenému monstru, tlamě draka, na jehož obžerství neexistuje lék. Mladý hrdina Rade Smiljanić se marně snaží dostat z dluhu, který zdědil po svém otci. Vždy když se osvobodí od jednoho dluhu, spadne do druhého. Pokaždé si půjčuje od stejného lichváře a postupem času je jeho dluh tak velký, že by celé

jeho jmění dluh sotva pokrylo. Na konci románu se spolu vyrovnají- Rade na způsob starých legend vezme nůž a zabije ho.

V románu *Za kruhom* jsou nejzřetelněji vidět prvky panteismu a sociálního realismu. Hlavní postavou je mladík Ive Polić, který se vrací z města na moře. Budí se v něm opět zdravý instinktivní život, který město udusilo. Odkrývá krutou realitu v přímořské vesnici, kde těžké přírodní podmínky a vykořisťování dovádí sedláka k chudobě. V tomto románu nalezneme již zmíněné oblíbené motivy Ćipikovy tvorby- moře a lásku. Lásky je podle něj svobodné odevzdávání se touze, bez pocitu viny, sentimentality. Charakteristická podoba lásky je *preljubav*- cizoložství, tedy porušení zákona, který nařizuje civilní svatba. V povídce *Antica* dal obhajobu svobodné lásce a ničím nespoutanému životu v klíně přírody. Moře je Ćipikovou největší závislostí. Považuje ho za živého tvora, cítí v něm přítomnost svobody, lesku a pravdivého života. Kouzlo moře spatříme již v názvech některých jeho povídek- *Kraj mora*, *Na moru* a pokračuje s ním v popisech přímořské krajiny a se vším dalším, co se týče jeho hrdinů v kontaktu s mořem. Je básník moře a lásky, který nám se svým dílem dal moderní literární interpretaci antického mýtu o snu o ztraceném a znovu nalezeném ráji v klínu přírody. Ivo Ćipiko se zcela právem řadí mezi nejvýraznější autory srbského realismu.

PETAR KOČIĆ (1877–1916)

Podobně jako Ivo Ćipiko popisoval Dalmácii, Petar Kočić se zaměřuje pro změnu na popis Bosanske Krajine. Jeho dílo je výrazem bezprostředních zážitků bosanské vesnice a přírody. Lásky k otčině, srbství, domácímu a bosenskému člověku. Tragické zážitky otroctví, cizí nadvlády, vztah k přírodě, ve kterém je patrná hluboká provázanost se skalnatou bosenskou krajinou hraničící se strachem. To jsou momenty, které provázejí díla tohoto spisovatele, který nebyl pouze spisovatel s darem od Boha, ale i politický bojovník a revolucionář. Kočić studoval slavistiku ve Vídni. Po krátkém působení v Srbsku se vrací do Bosny, kde rozvíjí politickou aktivitu. Píše články proti rakouské správě, v roce 1906 se účastnil stávků dělníků, spravuje politické listy *Otažbina* a *Razvitak*. Jako národní poslanec bosenské vlády vede plamenné rozhovory a staví se na stranu sedláků a dělníků. Kvůli tomu následně strávil dva roky ve vězení. Celá jeho tvorba je prostoupena politickým bojem. Psal také básně v próze – *Molitva*, *Kmeti*, *Sloboda*, ve kterých vyjadřuje lásku k vlasti, pracujícímu člověku, svobodě, ale také nenávist vůči cizímu. Básně jsou doplněny povídkami lyricko-patetického stylu, dá se říci, že jsou to poetické příběhy. Spojují se v nich obrazy zotročených lidí, realismus a

romantismus. Povídka *Jablan*, jedna z jeho nejpovedenějších, vypráví o býčích zápasech v souvislosti s neoblomností národní snahy a odporu. Kočićeova bouřlivost je nejzřetelnější v díle *Vukov gaj*, ve kterém vypráví o povstání lidu na Zmijanju proti zahraničním vykořisťovatelům. Hluboká, téměř mystická provázanost s přírodou prostupuje všechna jeho díla. Ve většině svých povídek promítá bitvu člověka s elementy. Jeho povídky ve svém názvu mnohdy obsahují náměty prostoru- *U magli*, *Kroz maglu*, *Kroz svetlost*, *Kroz mećavu*.

Kočić je nejznámější díky dílům obsahujícím komiku a satiru. Cyklus pěti povídek o Simeonu Ćaku, komický epos v próze, obsahuje příběhy o reálném a vymyšleném hrdinství. Hlavním hrdinou je Simeon Pejić Rudar, starší žák kláštera Gomjenice. Více než v realitě se nachází ve světě písně a příběhů. Chová se jako hrdinové národních písní a mluví v desaterci. Dalšími známými díly jsou například drama *Jazavac pred sudom*, nebo politická satira *Sudanija* (1912), která mimo jiné paroduje byrokratické procedury rakouského soudu.

SVETOZAR ĆOROVIĆ (1875- 1919)

Tento bosensko-hercegovský, srbsky píšící básník, dramatik a prozaik se narodil v Mostaru v Bosně a Hercegovině. Prosazoval názor sjednocení všech jihoslovanských zemí. Spolu s A.Šantićem a J. Dučićem se stavěl proti anexi Bosny a Hercegoviny. Na počátku 1. světové války byl internován rakouskými úřady. Táhne spíše k tradičnímu realismu. Byl velmi plodným autorem – na začátku své tvorby napsal básnické sbírky, desítky knih povídek, později se začal orientovat na drama a prózu. Mezi jeho úspěšné romány patří *Majčina sultanija*, *Jarni* – román ukazující muslimské obyvatelstvo v době nepokojů a *Stojan Mutikaša*. Právě tento román vypráví příběh o chudém muži z vesnice, který sepozději stal velkým obchodníkem a lichvářem. Z velkého množství jeho básnických sbírek můžeme jmenovat například sbírky *Iz Hercegovine*, *Moji poznanici*, *U časovima odmora*, z divadelních her se těší oblibě například *Zulumćar*, *Krvni mir*, *Povratak*.

Inspirací pro jeho tvorbu byl pestrý život v jeho rodném městě. Co se jeho prozodických děl týče, tento autor realisticky líčí úpadek nábožensky pestré maloměstské společnosti v Mostaru. Ćorović píše rychle a lehce, jeho vyprávění je jednoduchá a přirozená, kompozice je obratná a vhodně vybírá motivy svých prací.

Použitá literatura:

DERETIĆ, Jovan: Kratka istorija srpske književnosti. Beograd 1987.

DOROVSKÁ, Dagmar – DOROVSKÝ, Ivan (a kol.): Slovník balkánských spisovatelů. Praha 2001.

NEDVĚDOVÁ, Milada: Slovník spisovatelů: Jugoslávie: srbská a černohorská, chorvátická, bosenskohercegovačská,

slovinská a makedonská literatura. Praha 1979